

Huvudman

Västerbergslagens Utbildningsförbund
mariella.andersson@vbu.ludvika.se

Beslut

Datum 2026-06-09

Dnr SI 2026:4085

Sida **1 (8)**

Ärendet

Tillsyn av gymnasieskolan VBU Högbergsskolan 1 i Ludvika kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Västerbergslagens Utbildningsförbund att senast den **5 oktober 2026** ha vidtagit nedan angiven åtgärd avseende brist rörande bemanning av skolbibliotek. Den vidtagna åtgärden ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Västerbergslagens Utbildningsförbund inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Västerbergslagens Utbildningsförbund ska vidta följande åtgärd

Bemanning av skolbibliotek

Se till att skolenhetens bibliotek bemannas i sådan utsträckning att ändamålen med ett skolbibliotek uppnås. Huvudmannen ska inkomma med en redogörelse över vilka åtgärder som vidtagits för att bemanna skolenhetens bibliotek i sådan utsträckning att ändamålen med ett skolbibliotek uppnås. (2 kap. 24 d § skollagen)

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Västerbergslagens Utbildningsförbund en anmärkning avseende brist rörande tillgång till skolbibliotek. Västerbergslagens Utbildningsförbund ska senast den **5 oktober 2026** vidta den åtgärd som huvudmannen bedömer är nödvändig för att avhjälpa påtalad brist. Den vidtagna åtgärden ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Område utan konstaterad brist

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser biblioteksplan.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2026:4085) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har våren 2026 inlett en tillsyn av VBU Högbergsskolan 1 i Ludvika kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid VBU Högbergsskolan 1 följer gällande bestämmelser om elevers tillgång till bemannade skolbibliotek.

Tillsynen har genomförts den 27 maj 2026 genom intervjuer med elever, personal i biblioteksverksamheten och rektorn samt observationer. Som en del av tillsynen har även huvudmannens biblioteksplan granskats. Ett kompletterande samtal har genomförts med rektorn den 5 juni 2026. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Bemanning av skolbibliotek

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med elever, biblioteksansvarig personal och rektorn framgår att biblioteket är bemannat varje dag hela skoldagen. Vidare framgår att biblioteksansvarig personal sorterar, gallrar och uppdaterar utbudet i biblioteket och samverkar med lärare kring lokalerna i biblioteket och utlån. Av intervjuer med elever, biblioteksansvarig personal och rektorn

framgår att biblioteksansvarig personal inte arbetar med läsfrämjande aktiviteter eller med att främja elevers medie- och informationskunnighet. De aktiviteter för att främja elevers läsande och medie- och informationskunnighet som beskrivs i biblioteksplanen genomförs inte i biblioteksverksamheten.

Av intervjuer med biblioteksansvarig personal och rektorn framgår att bemanningen av biblioteket inte räcker till för att uppnå ändamålet med skolbiblioteket om att främja elevers läsande och medie- och informationskunnighet. Av intervjun med biblioteksansvarig personal framgår att bemanningen är tillräcklig i tid och att det behövs en bibliotekarie som arbetar heltid på skolan, men att biblioteksansvarig personal saknar de kunskaper som en bibliotekarie besitter och som krävs för att arbeta med att främja elevers läsande och medie- och informationskunnighet.

Av intervjun med biblioteksansvarig personal framgår att bibliotekets verksamhet har diskuterats bland personalen och att ambitionen är att få biblioteksverksamheten att fungera igen i syfte att främja elevers läsande. En åtgärd som vidtagits är att anställa en utbildad bibliotekarie från 1 juli 2026. Biblioteksansvarig personal uppger att det genomförts studiebesök på andra skolbibliotek för att skapa inspiration och att det finns idéer om hur skolbiblioteket kan utvecklas för att främja läsande. Biblioteksansvarig personal uppger att elevers läsande tyvärr har minskat under de senaste åren och att det är lärare i undervisningen som arbetar med läsfrämjande insatser och att det inte genomförs läsfrämjande insatser genom skolbibliotekets verksamhet. Vidare framgår att biblioteksansvarig personal inte är utbildad bibliotekarie och inledningsvis har anställts som resurs på skolan. Biblioteksansvarig personal uppger att det inte finns ett tydligt uppdrag för biblioteket och dess bemanning idag och att biblioteket endast används för utlån av läromedel och övriga böcker. Av synpunkter från huvudmannen inkomna den 5 juni 2026 framgår att målen för biblioteksverksamheten återfinns i biblioteksplanen.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att utöver de ändamål som anges i 2 § bibliotekslagen (2013:801) ska ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. (2 kap. 24 b § skollagen)

Av skollagen framgår bland annat att skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. (2 kap. 24 d § skollagen)

Av förarbeten till skollagen framgår att utöver att främja elevernas läsförmåga anser regeringen att förmågan att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och sammanhang är av

central betydelse för skolbiblioteksverksamheten. Lik som läsförståelse är medie- och informationskunnighet en förmåga som är väsentlig såväl för elevers möjligheter att fungera som samhällsmedborgare och delta i det demokratiska samtalet som för deras kunskap utveckling i skolans alla ämnen. I ett samhälle med snabb och omfattande spridning av information är elevers kunskaper inom informationssökning och källkritik även viktiga för att bygga upp en motståndskraft mot desinformation och propaganda. (prop. 2023/24:164, s. 24)

Av förarbetena framgår vidare att bemanningen behöver vara av den omfattningen att det är fråga om ett skolbibliotek enligt den definition som framgår av 24 a §, dvs. en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen. Det innebär att skolbibliotekarierna måste ha tid att fortlöpande se till att utbudet uppdateras och anpassas efter de olika elevgrupperna på skolan och till att interagera med övrig personal och elever. Hur omfattande bemanningen ska vara får huvudmännen bedöma vid organiseringen av skolbiblioteksverksamheten utifrån elevsammansättningen och de lokala förutsättningarna. Bemanningen måste dock vara av den omfattningen att de i 24 b § angivna ändamålen med skolbibliotek uppnås, dvs. utöver de ändamål som anges i 2 § bibliotekslagen (2013:801) ska ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. (prop. 2023/24:164, s. 67)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att verksamheten inte uppfyller författningarnas krav vad gäller bemanning av skolbiblioteket i sådan utsträckning att ändamålen med ett skolbibliotek kan uppnås.

Av tillsynen framgår visserligen att bibliotekarien säkerställer att bibliotekets utbud ställs till lärarnas och elevernas förfogande att användas som resurs i undervisningen samt att gallra, sortera och uppdatera bibliotekets utbud.

Av tillsynen framgår att den personal som bemannar biblioteket saknar förutsättningar i kompetens för uppdraget att biblioteksverksamheten inte arbetar med att främja elevers läsande och medie- och informationskunnighet. Skolinspektionen bedömer därmed att biblioteket inte är bemannat i en sådan utsträckning att elevernas läsande och medie- och informationskunnighet främjas.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som

följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Västerbergslagens Utbildningsförbund verksamhet vid VBU Högbergsskolan 1 uppfyller inte författningarnas krav vad gäller bemanning av skolbibliotek. Det finns därför skäl att förelägga Västerbergslagens Utbildningsförbund att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristen.

Anmärkning

Tillgång till skolbibliotek

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av observationer och intervjuer med elever, biblioteksansvarig personal och rektorn framgår att det finns ett bibliotek på skolenheten och att bibliotekets verksamhet är samlad i en lokal som hålls ordnad av biblioteksansvarig personal samt att skolenheten har ett digitalt utlåningssystem. Vidare framgår att skolbiblioteket är öppet och bemannat mellan kl. 07.30 och 16.00 varje dag. Vidare framgår att alla lärare och elever kan låna böcker i biblioteket som de behöver i undervisningen samt att biblioteksansvarig samverkar med lärare kring lokalerna i biblioteket och utlån. Vidare framgår att det finns ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga medier som exempelvis romaner i olika genrer och svårighetsgrad, facklitteratur och böcker relaterade till skolans olika gymnasieprogram. Vidare finns poesi, noveller och böcker på olika språk, så som engelska, tyska, italienska, franska och spanska samt persiska, arabiska och ryska.

Vad gäller tillgång till digitala medier framgår av observationer och av intervjuer med elever, biblioteksansvarig personal och rektorn att skolbiblioteket inte tillhandahåller ett sådant utbud. Av intervjuer med biblioteksansvarig personal och rektorn framgår att skolan ger elever tillgång till flera digitala program i undervisningen men att dessa tjänster inte är kopplade till biblioteksverksamheten.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår bland annat att eleverna i gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Med skolbibliotek avses i denna lag en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen. (2 kap. 24 a § skollagen)

Av läroplanen framgår att som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek. (Lgy25, 2.6 Rektorns ansvar)

Av förarbeten till skollagen framgår vidare att för att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet behöver skolbiblioteken därför inneha såväl analoga som digitala medier. Begreppet medier bör ha samma innebörd som i bibliotekslagen och innefatta både litteratur i olika format och andra kulturuttryck som musik och film (prop. 2012/13:147 s.22)

Av förarbeten till skollagen framgår att elevers tillgång till olika medier, exempelvis tryckta och digitala verk så som skön- och facklitteratur är beroende av hur de presenteras. Det är därför viktigt att det tydliggörs att skolbibliotekens bestånd av medier ska vara samlat, gemensamt och ordnat. Detta innebär att de medier och tjänster som skolbiblioteket förfogar över ska vara samlade på ett och samma ställe och ha en särskild lokal. Det hindrar såklart inte att det utöver skolbibliotekets bestånd även finns exemplar av skön- och facklitteratur att tillgå i klassrummen. Regeringen bedömer dock att det är viktigt att skolbibliotekets medier och tjänster finns samlade på ett ställe för att de ska vara tillgängliga för så många elever som möjligt. (prop. 2023/24:164, s. 21)

Vidare framgår av förarbetena att eleverna även utan lärare ska kunna gå till skolbiblioteket för att t.ex. kunna låna böcker på egen hand eller söka efter information. (prop. 2023/24:164, s. 31)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att verksamheten inte uppfyller författningarnas krav vad gäller tillgång till digitala medier i skolbiblioteket. Av tillsynen framgår visserligen inte annat än att det vid skolenheten finns en lokal med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga medier som ställs till lärarnas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.

Tillsynen visar dock att det i skolbibliotekets utbud saknas tillgång till digitala medier i olika format och kulturuttryck som exempelvis musik och film. Skolbiblioteket ska finnas i en särskild lokal där det bedrivs en genomtänkt verksamhet som ska vara samlad gemensam och ordnad. Mot den bakgrunden kan digitala medier och digitala tjänster som finns tillgängliga på annan plats inte ses som en del av skolbibliotekets utbud och innehåll.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Västerbergslagens Utbildningsförbunds verksamhet vid VBU Högbergsskolan 1 uppfyller inte författningarnas krav vad gäller tillgång till skolbibliotek. Utredningen visar att verksamheten inte uppfyller författningarnas krav vad gäller tillgång till digitala medier i skolbiblioteket. Mot bakgrund av att det inte framkommer annat än att verksamheten i övrigt uppfyller författningarnas krav vad gäller tillgång till skolbibliotek bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig i detta fall och finner därför skäl att tilldela ange Västerbergslagens Utbildningsförbund en anmärkning.

Område utan konstaterad brist

Biblioteksplan

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannen har inkommit med en biblioteksplan som omfattar skolenheten. Av biblioteksplanen framgår uppgifter om hur ändamålen med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås genom en rad aktiviteter och hur de ska följas upp. Av biblioteksplanen framgår vidare information om när biblioteket är bemannat av biblioteksansvarig personal.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att varje huvudman i en biblioteksplan ska precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås. (2 kap. 24 c § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår bland annat att regeringen föreslår att det ska införas ett krav i skollagen på att skolbibliotek ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. I och med att huvudmannen i biblioteksplanen ska precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås ska biblioteksplanen alltså även omfatta bemanningen av skolbiblioteket. Det ska således i biblioteksplanen anges t.ex. hur många timmar i veckan och med vilken frekvens en skolbibliotekarie ska vara på plats. (prop. 2023/24:164 s. 37)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Alexander Aleryd

Beslutsfattare
Signerat av: Alexander Aleryd

X Sofie Liljebäck

Föredragande
Signerat av: Sofie Liljebäck